

RAZGOVOR S POVODOM

LUKA BEKIĆ, RAVNATELJ MEĐUNARODNOG CENTRA ZA PODVODNU ARHEOLOGIJU

Ronioci su postali svjesni važnosti kulturnog naslijeđa

Razgovarao: Nikola MARKULIN

Lijepi ljetni dani idealno su vrijeme za istraživačke kampanje podvodnih arheologija. U mnogim smo prigodama pratili istraživanja i izvještavali o novim arheološkim pronalascima iz dubina našeg mora. Zadar je, suđeci po broju institucija koje se bave podvodnom arheologijom, svojevrsno središte na hrvatskoj obali Jadrana. Od 2007. godine u Zadru djeluje i moderno opremljen Međunarodni centar za podvodnu arheologiju. Ovom prigodom razgovaramo s njegovim ravnateljem mr. sc. Lukom Bekićem.

Veliki odazivi na IKUWA 4 konferenciju

Blizi se IKUWA 4 konferenciji. Biste li za početak, iako ste nedavno u medijima o konferenciji govorili, mogli kazati svoje mišljenje o značaju te konferencije za Zadar, kao jedan od domaćih centara arheologije i za hrvatsku arheologiju općenito? Možete li nam kao predsjednik organizacijskog odbora tog cijenjenog kongresa kazati u kojoj su fazi pripreme i koliko je posla još pred vama?

- IKUWA je najveći skup podvodnih arheologa na svijetu a ovaj puta se odvijao od 29. rujna do 2. listopada u Zadru. Prilivčanje Hrvatske i Zadra kao domaćina potvrda je našeg potencijala kao zemlje u kojoj podvodna arheologija napreduje kao struka. To nam mora biti i poticaj za daljnji razvoj u ovom polju. Pripreme za kongres idu odlično. Svako-dnevni zadaci podijeljeni su između Sveučilišta u Zadru, Arheološkog muzeja u Zadru i Međunarodnog centra za podvodnu arheologiju u Zadru, pa se često sastanemo i dogovorimo olo svih pojedinosti. Nakon velikog

Planovi Centra

Osim organiziranja IKUWA 4 konferencije, koji su poznati skoriji planovi Centra?

- Osim organizacije međunarodnog kongresa IKUWA 4, nastavka podvodnog istraživanja u Pakoštanima te Vrštu kod Rovinja, pregleda podvodne luke i dubrovačkog područja te istraživanja za podvodne arheologe te čaj za restauratore i konzervatore podvodnih arheoloških nalaza, tročlani tim MCPA organizira i brojne druge aktivnosti. To su uspostavljanje prve GIS baze podataka za kulturnu baštinu hrvatskog podmorja čije ćemo prve rezultate predstaviti najesen, te objavljivanje publikacije centra koja će biti otvorena za prikaz svih novih podvodnih otkrića. Od strateških ciljeva centra to su uspostavljanje velike i važne biblioteke i konačno uspostavljanje muzeja podvodne baštine. Naime, posebno važno je da je u tijeku organizacija dolaska međunarodne biblioteke s publikacijama iz polja arheologije i povijesti koja će biti pod upravljanjem centra i Sveučilišta. Ova biblioteka tako će biti na upotrebu svim znanstvenicima koji su uključeni u istraživanja za istraživanje u tim poljima, a očekujem da će zbog nje i tuda u Zadar dolaziti i mnogi drugi stručnjaci. Prihvati ove preslične biblioteke, koje također mogu završiti i u nekim drugim zemljama regije ili u nekom drugom većem hrvatskom gradu, uspjeh je za Zadar i potvrda značaja već spomenutih brojnih zadarskih kulturnih institucija. Projektom Ministarstva kulture, a nakon dosadašnje uspješne obnove tri zgrade u nekada porušenoj i devastiranom kompleksu samostana i crkve sv. Nikole, predviđena je i obnova i uređenje same crkve sv. Nikole u muzeji u kojem bi bili prezentirani kulturno povijesna i pomorska baština Hrvatske. Osim ove stalne izložbe, predviđa se i kako će crkva imati i karakter multimedijalnog centra koji bi bio otvoren za potrebe povremenih izložbi, prikazivanje filmova, predavanja, muzičkih večeri i sličnih priredbi i sadržaja. Nastavak obnove kompleksa samostana i crkve sv. Nikole te uređenje biblioteke i muzeja podvodne kulture baštine u tim prostorima tako su strateški prioriteti Međunarodnog centra za podvodnu arheologiju u Zadru.

Ipak se može zabilježiti i određeni napredak u razvoju svijesti većine ljudi koja je uključena u ronilačke aktivnosti na Jadranu. Velik dio ronilaca danas ne odnosi ove predmete iz podmorja, jer su postali svjesni važnosti ovog kulturnog naslijeđa

Na položaju nekadašnje antičke luke smo istražili nove dvije nove sonde te pronašli mnoštvo zanimljivih nalaza iz ranocarskog razdoblja. Na prapovijesnom položaju smo vršili pretraživanje područja s prikupljanjem nalaza i dokumentiranjem položaja svakog zasebnog ulomka, što će nam pomoći u izradi distribucijskog plana nalazišta. Ovakav pristup istraživanju je potreban kao prva faza zahtjevnijih sustavnih iskopavanja koja će započeti slijedeće godine. U ovom projektu u Pakoštanima smo okupili velik broj stručnjaka pa su tako u ovim istraživanjima sudjelovali podvodni arheolozi Marko Mestrov iz Han-Vrane, prof.dr.sc. Zdenko Brusić, dr.sc. Mato Ilkić i Mate Perica s Sveučilišta u Zadru, Roman Scholz iz RGK Frankfurt te Mladen Pešić i ja iz MCPA Zadar. Ovu ekipu ćemo slijedeće godine proširiti s još arheologa i drugih stručnjaka sa zadarskog Sveučilišta i frankfurtskog instituta. Naime, u sustavnim i kompleksnim istraživanjima kakve planiramo provoditi na ovom nalazištu, svaki stručnjak će imati svoj određen segment koji će obradivati pa će se tako na najbolji način iskoristi iskoristi njihova specijalistička znanja. Ovakva međunarodna istraživanja prilika su za sve nas da napredujemo u svom znanju i zajednički tražimo nove načine za razrješavanje svih stručno-znanstvenih pitanja koja se pojavju na terenu ili u tijeku obrade nalaza nakon samih istraživanja.

Središte za edukaciju podvodnih arheologa Osim sponozetog, na kojem je još istraživanjima u proteklih godinu dana sudjelovao Centar i koji su njihovi najznačajniji rezultati? - MCPA Zadar također provodi istraživanja antičke i novovjekovne luke u uvall Vrštu kod Rovinja. I ovo je međunarodni projekt koji okuplja više institucija, pa tako osim MCPA Zadar u njemu sudjeluju i stručnjaci Hrvatskog restauratorskog zavoda, Zavičajnog muzeja u Rovinju te Bayerische Gesellschaft Für Unterwasserarcheologie. Nakon četiri kampanje istraživanja, ove godine smo završili sondiranja ranocarskog mola, te predstavili naša otkrića u novim izložbe u Zavičajnom muzeju grada Rovinja. Naziva dosadašnjih istraživanja predstavljani su u opširnom katalogu koji je tiskan tom prigodom. Osim toga, MCPA Zadar obavlja i podvodni pregled podmorja Istarske županije te je tijekom tog rada otkriven već broj novih podvodnih nalazišta i tragova brodoloma. Većina ovih projekata obavlja se prema programima Ministarstva kulture. Osim provedbe svojih, sudjelovali smo i u nekim projektima koje prevode druge institucije.

Prošle su četiri godine otvoreno kao smo posjetili Centar. Možete li nam ukratko predstaviti njegovo sadašnje ustrojstvo, djelatnike, kazati nešto o njegovu poslanju...? - U MCPA sada radi troje djelatnika. Osim mene, tu je i arheolog Mladen Pešić te voditeljica računovodstva Marina Mustać. Nadamo se kako ćemo slijedećih godina biti i prilici zaposliti i drugo djelatnike kako bi popunili naše odjele prema ustroju centra. Prvi zadaci su nam

ustrojiti nove odjele edukacije i dokumentacije te prezentacije podvodne baštine. MCPA Zadar je osnovala Republika Hrvatska kako bi djelovao u polju istraživanja, zaštite i očuvanja podvodne baštine i njene popularizacije, unapređivao međunarodno znanstvenu suradnju i provodio edukaciju u tom polju. Centar spada pod ustanove Ministarstva kulture RH, pa tako i provodi djelatnosti iz djelokruga istraživanja i zaštite kulturne baštine na području cijele zemlje. Posebice je važno istaknuti kako je MCPA ujedno i UNESCO-ov centar II kategorije, pa je i upravljanje njime djelomično međunarodno. Kao ključna ustanova za poslove zaštite podvodne baštine u Hrvatskoj, centar se posebno spominje i u svojoj "Strategiji zaštite, očuvanja i održivog gospodarskog korištenja kulturne baštine Republike Hrvatske za razdoblje 2011.-2015.". Ministarstva kulture koja je potvorena od Vlade prije desetak dana.

Prateći osnivanje Centra imali smo priliku čuti kako je on trebao postati jedno od središta za edukaciju podvodnih arheologa i pridonosti provedbi konvencije za zaštitu podvodne baštine, te kako je i radi toga projekt Centra od početka uživao potporu UNESCO-a. Što je s tim vidovima djelatnosti Centra danas? - MCPA Zadar jest postao jedno od središta za edukaciju podvodnih arheologa. Ove godine održali smo svoj prvi čaj za podvodne arheologe pod okriljem UNESCO-a i njegovog ureda u Veneciji. Tijekom ovog čajja prihvatili smo osmero mladih stručnjaka koje su nam iz više zemalja jugo-

zadarskim okvirima, jer nam i samo time govori kako moramo čim više razvijati međunarodnu suradnju na svim razinama.

Kao voditelj Međunarodnog centra za podvodnu arheologiju možete li se osvrnuti na ukupnu sliku hrvatske podvodne arheologije, mjesto Zadar u njoj, stanje (istraženo i devastiranost) podvodne arheološke baštine, te svjesti o potrebi njezina čuvanja? - Podvodna arheologija u Hrvatskoj ima bogatu povijest, a Zadar je svakako iznjedrilo neke od predvodnika u toj grani arheologije. Zadarsko područje također je poznato po nekim od najvrijednijih podvodnih otkrića i važnim istraživanjima što je sigurno zaslugama naših pionira podvodne arheologije poput Zdenka Brusića i Smiljana Gluševića. No, na slavnoj prošlosti ne treba stati, već je na mladim generacijama podvodnih arheologa da nastave već započeto i unaprijeđe podvodnu arheologiju prateći njen razvoj u svijetu, ali i pridonoseći svojim novim idejama. Sada u Zadru djeluje snažna koncentracija ustanova koje djeluju u kulturi, a posebno u arheologiji. To je za Zadar odlično, jer većim brojem institucija pridonosi razmjerni mišljenja i različitih ideja, brzem i jačim razvoju struke i tako čini ovaj grad hrvatskim predvodnikom u tom polju. Podvodnom arheologijom se također sada u Zadru bavi ekipa Sveučilišta u Zadru, Arheološki muzej u Zadru i naš Međunarodni centar za podvodnu arheologiju. Uz ove tri ustanove svakako treba istaknuti i vrlo važnu radionicu za konzerviranje i restauriranje podvodnih arheoloških nalaza HRZ-a koja djeluje pod vodstvom restauratora Mladena Mustaćeka. Ova radionica ustanovljena je 2007. za potrebe centra, a jedina je takva ustanova u Hrvatskoj ali i u širem okruženju. Sve ovo navedeno ujedno i na najbolji način objašnjava činjenicu da će se upravo u ovom gradu održati svjetski kongres podvodnih arheologa. Što se tiče stanja u kojem se nalazi naša podvodna baština, svakako treba ustanoviti kako je ona i dalje ugrožena organiziranom pljačkom ili običnim raznošenjem arheoloških nalaza od strane slučajnih nalaznika. No, ipak se tu može zabilježiti i određeni napredak u razvoju svijesti većine ljudi koja je uključena u ronilačke aktivnosti na Jadranu. Velik dio ronilaca danas ne odnosi ove predmete iz podmorja, jer su postali svjesni važnosti ovog kulturnog naslijeđa. Tome su svakako pridonijeli javni apel i istupi podvodnih arheologa, zajednički rad s profesionalnim ronionicima, sustavno djelovanje Ministarstva kulture ali i razni oblici suradnje s pomorskom policijom, kapetanijom i drugim institucijama koje su također ključne u zaštiti podvodne kulture baštine.

Podvodna arheologija u Hrvatskoj ima bogatu povijest, a Zadar je svakako iznjedrilo neke od predvodnika u toj grani arheologije

točne Europe poslala ta mošnja UNESCO-va povjerenstva. Naša obveza prema UNESCO-u je bila da te mlade ljude na najbolji način pripreмимо za rad u polju podvodne arheologije u njihovim matičnim zemljama, u skladu prema njihovim znanjima, interesima i potrebama. Ovaj čaj prošao je uspješno, te smo spremni s takvim tečajevima nastaviti i ubuduće. Osim ovog, MCPA je u suradnji s HRZ-ovom radionicom za restauriranje i konzerviranje podvodnih nalaza pripremio i napredni tečaj za restauratore i konzervatore podvodnih arheoloških nalaza. Za potrebe obrazovanja u ovom smjeru

Zadar kao središte podvodne arheologije

U Zadru pored vas na polju podvodne arheologije djeluju još dvije institucije - Arheološki muzej Zadar i Odjel za arheologiju Sveučilišta u Zadru. Kako suradujete s njima?

- Suradnja s ovim institucijama je dobra, a mjesto za još bolju suradnju uvijek ima. Kao što sam već spomenuo, sa Sveučilištem za zajednički provodimo sustavnih istraživanja u Pakoštanima, a s obje navedene institucije blisko suradujemo na organizaciji međunarodnog kongresa IKUWA4. Zadarski podvodni arheolozi i svi ostali podvodni arheolozi Hrvatske pozvani su i da sudjeluju sa svojim radovima na internetskim stranicama centra kao i u izradi godišnjaka posvećenog podvodnoj arheologiji koji će MCPA pripremiti za objavu još ove godine. Na suradnja ipak neće ostati samo u

Luka Bekić na jednom od istraživanja